

درباره طرح‌هایی که با دغدغه فرهنگی سراغ هنر معماری رفته است

جای خالی سازه‌های ایرانی

مریم فضائی خبرنگار

از زمستان ۱۴۰۲ خبرهایی درمورد یک مجموعه کامل فرهنگی و هنری منتشر شده بود و بالاخره خبر ساخت «پردیس آسمانه هنر ایران» را محمد مهدی اسماعیلی، وزیر فرهنگ و ارشاد داد. اسماعیلی همچنین تاکید کرد: «جایزه بزرگی برای طراحی این پردیس معظم درنظر گرفتیم که نام آن «آسمانه هنر ایران» است؛ که در پروانه‌های اولیه توان برگزاری همزمان پنج جشنواره بین‌المللی در آن پیش‌بینی شده است. جایزه‌ای که برای نفر برتر طراحی مجموعه آسمانه هنر ایران در نظر گرفته‌ایم، مبلغ پنج میلیارد تومان است.» به گفته مسئولان کنونی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این مجموعه برای ۵۰ سالگی انقلاب افتتاح خواهد شد، یعنی شش سال دیگر. این اظهارات وزیر ارشاد در اولین جلسه شورای معماری بود و بر دو اتفاق مهم در حوزه هنری معماری اشاره کرد و گفت: «در شورای عالی انقلاب فرهنگی سند ملی معماری و شهرسازی اسلانی به شورای هنر ارجاع شد؛ در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات و دبیرخانه شورای هنر کارگروه مشترکی را تشکیل دادیم واین سند امروز آماده ارائه به صحن شورای عالی انقلاب فرهنگی است.» اسماعیلی همچنین تاکید کرد: «ان‌شاء الله جشنواره فجر معماری به مجموعه جشنواره‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی طبق مصوبه این سند اضافه خواهد شد و با همکاری وزارت راه و شهرسازی و شورای عالی شهرسازی که همکاران اصلی ما برای تعمیق این موضوع هستند کار را پیش خواهیم برد.» جای امیدواری است که دستگاه‌های فرهنگی قرار است از منظری زیبایی‌شناسانه به هنر معماری توجه ویژه کنند. در گزارش پیش‌رو جایگاه هنر معماری را بررسی و همچنین نمونه‌های مشابه توجه به این هنر را در کشورهای دیگر مرور کردیم.

■ ■ ■

توجه به معماری به بهانه یک مسابقه

برگزاری مسابقه معماری برای ساختن یک سازه، در دنیا اتفاقی است که به نسبت زیاد رخ می‌دهد. جدا از آنکه امکان انتخاب از میان طرح‌های زیاد و متنوع را به وجود می‌آورد، باعث ایجاد حس همکاری بین مردم و دولت می‌شود. در نمونه‌های خارجی می‌توان به ساختمان مجلس انگلیس اشاره کرد. پس از آنکه پارلمان بریتانیا در سال ۱۸۴۳ آتش گرفت، دولت بریتانیا به‌طور موقت بی‌خامان شد. همزمان با تاسیس کمیسیون سلطنتی مسابقه‌ای با موضوع معماری آزاد برای طراحی خانه جدید پارلمان راه اندازی شد. قرار شد که ساختمان جدید پارلمان در همان مکان اصلی قرار گیرد، زیرا بسیاری معتقد بودند این مکان برای سیاست بریتانیا دارای اهمیت قابل توجهی است. همچنین یک الزام بود که طرح‌های ارسالی باید به سبک گوتیک - یا الیزابتی - باشند، تصمیمی که سیاسی و همچنین مطابق با روندهای معماری باشد. درگیری طولانی که بین انگلستان و فرانسه از سال ۱۷۹۲ تا ۱۸۱۵ شکل گرفت، باعث شد تا سبک کلاسیک که اغلب به فرانسه مرتبط بود، برای انگلیس مناسب نباشد و طرحی با آن معماری پذیرفته نشود. در ایران برگزاری مسابقه اتفاقی نادر نیست. برج آزادی که پیش از انقلاب ۱۳۵۷ ایران به نام برج شهیدای شناخته می‌شد، جزء اصلی‌ترین نمادهای شهر تهران است و تقریباً در

همه جای جهان ایران را با این نمادی می‌شناسند. این برج در سال ۱۳۴۹ خورشیدی توسط حسین امانت، معمار ایرانی طراحی و توسط مهندس محمد پورفتحی ساخته شد. برج شهیدای به‌عنوان نماد «ایران مدرن» در میانه یکی از میدان‌های اصلی غرب تهران به نام میدان شهیدای آزادی کنونی طراحی و ساخته شده‌است. معماری برج تلفیقی از معماری هخامنشی، معماری ساسانی و معماری اسلامی است. در محوطه زیرین برج چندین تالار نمایش ، نگارخانه، کتابخانه و موزه قرار دارد. ساخت برج آزادی به روز دهم شهریور ۱۳۴۵ برمی‌گردد. روزنامه اطلاعات در صفحه نخست خود آگهی مربوط به یک مسابقه را منتشر کرد و نوشت: «مسابقه طرح برج شهیدای». البته سال‌ها پیش از برگزاری این مسابقه قرار بود میدانی وسیع در بلوار آریزهاور - که به فروگاهه مهرآباد منتهی می‌شد - ساخته و بنایی یادماندنی به مناسبت جشن‌های ۲۵۰۰ ساله نیز در آن احداث شود.

مبلغ چهار میلیارد تومان برای طراحی مجموعه آسمانه هنر ایران، خبری است که وزیر فرهنگ و ارشاد گفته‌است. این اتفاق اقدامی به روز با دنیا حساب می‌شود و می‌تواند اثرات مثبتی به همراه بیاورد. البته یک ساختمان کجا و یک ایران کجا!

نیازمند انقلاب در معماری

در سال‌های پس از انقلاب نگاه به شاخه‌های مختلف هنر به تناسب یک‌دیگر نبود و بنا به نظر کارشناسان آنچنان که باید و شایسته است، هنر معماری مورد توجه مدیران قرار نگرفت. درحالی‌که می‌شد سیاست‌های ترقی‌بی و تحسینی و ویژه‌ای را برای این بخش از فرهنگ و هویت ایرانی طراحی کرد. کم‌توجهی به معماری ویژه ایرانی و اسلامی در سال‌های گذشته از جمله مسائلی است که مدیران فرهنگی هم به آن اذعان دارند. عزت‌الله ضرامی، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در گفت‌وگویی که مردادماه ۱۴۰۱ انجام داده بود، با تاکید بر اینکه باید درمورد معماری پس از انقلاب آسیب‌شناسی شود، گفت: در طول تاریخ چند هزار سال ایران هر گروه و سلسله‌ای روی کار آمده با تکیه بر سرسریچه هنرمندان ایرانی یک معماری مشخص را رقم زده است، حتی در دوره پهلوی با یک معماری روشن مواجه هستیم، اما بعد از انقلاب معماری ما به کلی ناپود شد. من متوجه این خطر هستم و در معاونت میراث فرهنگی وزارتخانه برنامه‌هایی برای این موضوع در نظر گرفته شده است. در حال تهیه طرح‌هایی در حوزه معماری شهری هستیم و تلاش بر این است که این آسیب را جبران کنیم.» ضرامی در نشست دیگری به تاریخ ۲ آبان ۱۴۰۲ با موضوع معماری و شهرسازی ایرانی -اسلامی، انقلاب اسلامی را رویدادی تحول‌آفرین در زندگی مردم عنوان کرد و گفت: «این تحول بزرگ اجتماعی، فرهنگی، دینی و سبک زندگی که در بسیاری جنبه‌ها موجب تغییرات بنیادی و اساسی شد در معماری اتفاق نیفتاد و متناسب با شأن انقلاب اسلامی، معماری خودش را نشان نداد.»

نگاهی به هنر معماری

معماری با نیاز سرپناه و امنیت گره خورده و برای همین است که می‌توان اولین بارقه‌های هنرهای بشری را در آن یافت. فارغ از اینکه بخشی از این هنر، به فن و هندسه وابسته است، معماران تلاشی زیبایی‌شناسانه دارند تا بین مصالح ساختمانی و فضای پیرامونی، یک هارمونی و توازن برقرار کنند. از یک جایی به بعد این تلاش زیبایی‌شناسانه تبدیل به عنصری متصل به فضای زیستی آدم‌ها

می‌شود و اتفاقاً از اینجاست که به بخشی از هویت، تمدن و فرهنگ یک ملت بدل می‌شود. در تعاریفی که معماران بنام درباره هنر معماری داده‌اند به کلیدواژه هنر اهمیت زیادی شده است. تعاریفی همچون «معماری، هنر ساختن است» یا اینکه «معماری تنها هنری است که می‌توان آن را با تازاب گسترده فرهنگ جامعه دانست و از جمله تخصص‌هایی است که از دانش ها، فنون و هنرهای گوناگون ترکیب شده است.» در اهداف اصلی معماری تعالی و جلای روح حکم اصلی دارد و اگر غیر از این باشد را به رسمیت نمی‌شناسد. استدلالی که ارائه می‌شود اشاره به حس خوب و متفاوتی دارد که داخل کلیسا، مسجد، حمام‌های قدیمی، خانه‌های قدیمی و مکان‌های تاریخی احساس می‌شود.

معماری جهان

تقسیم‌بندی در این حوزه از معماری بسیار گسترده است و تنوع زیادی دارد؛ چراکه با معیارهای مختلفی می‌توان این کار را انجام داد. برای مثال اگر براساس مکاتب فکری و اعتقادی بخوایم معماری را دسته‌بندی کنیم معماری مدرن، پست مدرن و صدر مسیحیت را شامل می‌شود. معماری جهان اسلام، هندی و ایرانی جزء دسته‌بندی‌های براساس محدوده مکانی است. در دسته‌بندی براساس محدوده زمانی به معماری صدر مسیحیت، پیش از اسلام در ایران و معماری کلاسیک می‌توان اشاره کرد. جزء قدیمی‌ترین معماری‌هایی که در دنیا وجود دارد معماری مصر باستان است. اهرام ثاﺛه، در حدود دو هزار و ۵۵۰ سال قبل از میلاد ساخته شدند. ساختاری که این اهرام دارند، حاکی از توانایی مهندسی و طراحی در آن سال‌ها می‌باشد. استفاده از سنگ در اندازه‌های بزرگ با تعداد فراوان، مجسمه‌های غالباً از سنگ و چوب ساخته شده، خط هیروگلیف، سقف‌های سنگی با ارتفاع بلند، قطر زیاد ستون‌ها و تصویر شانه و چشم تمام‌رخ و سایر اجزای نیم‌رخ جزء ویژگی‌های این نوع از معماری است. معماری رومی یکی از شاخص‌ترین انواع معماری است. استفاده از سنگ، پله‌های مارپیچی، موزائیک‌کاری و بزرگی حجم معماری از ویژگی‌های این سبک است. این

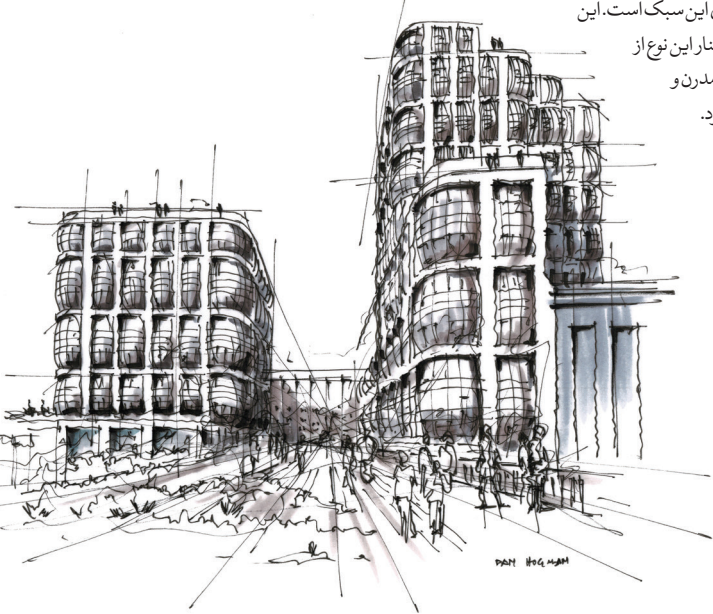
نوع از معماری نشانگر جامعه غربی است. در کنار این نوع از نماها معماری بیژانس، نئوکلاسیک، مدرن، پست مدرن و معماری مصر باستان در نماهای غربی دیده می‌شود.

از پاسارگاد تا میدان نقش جهان

تقسیم‌بندی هنر انواع و اقسام گوناگونی دارد و با هر سبکی می‌توان نوعی متفاوت، آن را انجام داد. اما در محدوده جغرافیایی ایران تقسیم‌بندی به قبل و بعد از اسلام انجام می‌شود. ایلامیان، مادها، هخامنشیان و ساسانیان جزء معماری پیش از اسلام حساب می‌شوند. در دوره ایلامیان بناها همراه با تصاویر و اشکالی از حیوانات بود. بنای چغازنبیل یکی از آثار به جای مانده از آن زمان می‌باشد که از خاک و گل ساخته شده بود.

بقایای زیگورات چغازنبیل همچنان در شوش

پابرجاست. غارهایی قدیمی که عمدتاً در سمت غرب ایران به خصوص استان همدان وجود دارد، بیانگر دوره معماری مادهاست. همچنین هگمتانه یکی از شاخص‌ترین‌های این نوع از معماری است. تخت جمشید از دیگر آثار هنری ایرانیان در دوره هخامنشیان است که مهارت ایرانیان در مهندسی و طراحی را نشان می‌دهد. ستون‌هایی با دو سر گاو در تخت جمشید از جمله شناخته‌شده‌ترین آثار در جهان است. علاوه بر آن در دوره‌های دیگر از جمله اشکانیان، ساسانیان و... نیز بناهای متعددی ساخته‌شد. ایران مدائن باطابق کسری در دوره‌ی ساسانی برجسته‌ترین یادگاری در تیسفون واقع در کشور عراق است. با پیدایش اسلام در قرن هفتم پس از میلاد معماری ایرانی نیز دچار تحول شد. از جمله این تحولات می‌توان به پیدایش مناره‌ها اشاره کرد. دوره پس از اسلام به سبک‌های خراسانی، رازی، آذری و اصفهانی تقسیم می‌شود. سبک خراسانی اولین شیوه معماری است که در دوران پس از ورود اسلام برای ساخت ساختمان‌ها در ایران مورد استفاده قرار گرفت. سادگی و عدم تزئینات خاص، پلان‌های غربی و مستطیل شکل و عدم اجرای گنبد از ویژگی‌های معماری خراسانی است. از بناهای معروف این سبک نیز می‌توان به مسجد جامع عتیق شیراز و مسجد جامع میندز اشاره کرد. سبک رازی از شمال ایران آغاز شد اما در ی توسعه یافت. از ساختمان‌هایی با این سبک معماری، کاربرد های گوناگونی می‌توان انتظار داشت. گنبد کاووس یکی از نخستین آثاری است که با این شکل و شمایل در استان گلستان ساخته شده‌است. سبک آذری که مصادف با حکومت مغول‌ها از جمله ایلاخانان و تیموریان در ایران بود با اسم ایرانی -مغولی هم شناخته می‌شود. گنبد سلطانیه، مسجد امیر چخماق و مسجد علیشاه تبریز برخی از بناهای ساخته‌شده با این شیوه از معماری هستند. یکی از معروف‌ترین و چشم‌نوازترین معماری‌ها مربوط به عهد صفوی می‌شود. اصفهان که در آن زمان پایتخت ایران در آن دوره بود یکی از شاهکارترین‌ها از لحاظ معماری است. میدان نقش جهان و پل‌هایی که در اصفهان ساخته شده گواهی بر این حرف است.

بازخوانی چند واکنش نسبت به جنایت اسرائیل علیه غزه

هنرمندان؛ صدای مردم غزه

کیانا تصدیق مقدم خبرنگار گروه فرهنگ

«نسل‌کشی در غزه»؛ جمله‌ای که از اکتبر ۲۰۲۳ و بعد از حمله اسرائیل به مردم غزه تبدیل به تیتراول خبرها در سراسر جهان شد و واکنش بسیاری از چهره‌های معروف دنیا را در پی داشت. با ادامه یافتن جنایت و کودک‌کشی اسرائیل، هنرمندان در دفاع از مردم فلسطین همصدا شدند، این همصدایی تا جایی ادامه پیدا کرد که در رویدادهای بزرگ فرهنگی آنها تأثیر گذاشت؛ از تازه‌ترین آنها می‌توان به لغو انجمن قلم آمریکا به دلیل تحریم نویسندگان اشاره کرد. در ادامه بخشی از واکنش‌ها نسبت به جنایت اسرائیل علیه غزه را بازخوانی می‌کنیم.

لغو مراسم سالانه «انجمن قلم آمریکا» به دلیل تحریم نویسندگان

انجمن قلم آمریکا که یک سازمان ادبی و بیان آزاد است، همه ساله صدها هزار دلار جایزه اهدا می‌کند. یکی از جوایز شامل جایزه ۷۵ هزار دلاری موسوم به ژان

اشتاین برای بهترین کتاب است، اما امسال با انصراف ۹ نفر از ۱۰ فینالیست ژان اشتاین، همراه با نامزدهای رشته‌های مختلف از ترجمه ناشر، ادامه مراسم در تالار شهر منتهن غیرقابل اجرا شد. سوزان نوسل، رئیس انجمن قلم آمریکا درباره لغو این رویداد اعلام کرد: «این یک رویداد محبوب است و کار بسیار زیادی برای آن انجام می‌شود، بنابراین همه ما از این نتیجه متأسفیم، اما در نهایت به این نتیجه رسیدیم که برگزاری جشن به روشی که امیدوار بودیم و برنامه‌ریزی کرده بودیم، ممکن نیست.» از زمان آغاز جنگ اسرائیل در غزه، نویسندگان وابسته به انجمن قلم آمریکا با رها این سازمان را به دلیل حمایت از اسرائیل و کم‌اهمیت جلوه‌دادن جنایات علیه نویسندگان روزنامه‌نگاران فلسطینی محکوم کرده‌اند. در میان کسانی که این مراسم را ترک کرده‌اند، راشل الیزاگریف، اولین فینالیست در بخش رمان و همسر سلمان رشدی، رئیس سابق انجمن قلم آمریکا است.

صدای مردم غزه به گوش آکادمی اسکار رسید

نودوشمین دوره اسکار درحالی آغاز شد که عوامل بعضی از فیلم‌ها صدای مردم غزه و فلسطین را شنیدند و خواهان پایان جنگ شدند. در این مراسم

بازیگران فیلم آناتومی یک سقوط با نماد پرچم فلسطین پر فرش قرمز حاضر شدند و افرادی همچون بیل آیلیش، آوا وورونی، مارک رافو، رامی یوسف و افراد بی‌شمار دیگری با سسینه‌زدن نماد آتش پس برای غزه» در مراسم فرش قرمز اسکار شرکت کردند. رامی یوسف، نویسنده و کم‌دین آمریکایی در مصاحبه‌ای گفته بود: «ما خواستار آتش پس دائمی و فوری در غزه هستیم، ما همچنین خواستار امنیت، عدالت و صلح برای فلسطینی‌ها هستیم. تنها خواست ما از این اقدام این است که بگوییم «از کشتار کودکان دست بکشید»، اقدامات بسیاری باید اتخاذ شوند و تنها راه برای گفتمان، زمانی است که بمباران‌های اسرائیل متوقف شوند.»

بازیگران هالیوود هم خواستار آتش پس در غزه شدند

۲۹ مهر بود که ۵۵ هنرمند دیگری نامه‌ای به جو بایدن خواستار برقراری آتش پس در غزه و اسرائیل شدند. خوانکین فینیکس، کیت بلانشت، جان استوارت، کریستن استوارت، سوزان ساراندون، ماهرشالاعلی، ریز احمد، رامی یوسف و جسیکا چستین از جمله بازیگرانی بوده‌اند که این نامه را امضا کرده‌اند.

آماده‌سازی زیرساخت‌های نمایشگاه کتاب

حسین تیموری، مدیر کمیته اجرایی و پشتیبانی سی و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران با بیان اینکه غرفه‌سازی برای ناشران در فضای شیبستان مراحل پایانی خود را طی می‌کند، بیان کرد: «آماده‌سازی زیرساخت‌های مورد نیاز در مصلاّی امام خمینی (ره) همچون غرفه‌های رفاهی و غرفه‌های اطلاع‌رسانی از سه شنبه (چهارم اردیبهشت ۱۴۰۳) آغاز شده است.» مدیر کمیته اجرایی و پشتیبانی نمایشگاه با اشاره به فعالیت‌های این کمیته در آستانه برگزاری این دوره از نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران گفت: «فضای مصلاّی امام خمینی (ره) تحویل ستاد برگزاری نمایشگاه‌شده‌است و نقشه‌ها و جامنایی ناشران حوزه‌های کودک و نوجوان، ناشران داخلی، ناشران خارجی و ناشران بین‌المللی نهایی شده و اجرای غرفه ناشران این حوزه‌ها اواخر این هفته شروع و تا اوایل هفته آینده تکمیل می‌شود.» وی با بیان اینکه غرفه‌سازی ناشران در فضای شیبستان مراحل پایانی خود را طی می‌کند، گفت: «آماده‌سازی زیرساخت‌های مورد نیاز در مصلاّی امام خمینی (ره) همچون غرفه‌های تبلیغات، غرفه‌های رفاهی و غرفه‌های اطلاع‌رسانی از سه شنبه (چهارم اردیبهشت ماه ۱۴۰۳) آغاز شده است. ارتباط با نهاده‌ها و سازمان‌های همکار در برگزاری این رویداد برقرار شده و جلسه‌ای با حضور اعضای کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای اسلامی شهر تهران برگزار شده است. همچنین کمیسیون‌های تخصصی شکل گرفته تا در فرآیندی ضمن بازدید از محل برگزاری نمایشگاه، برنامه‌ریزی‌های لازم را برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های خودپیش‌بینی کنند. بیش از ۷۰ سازمان و نهادهای نمایشگاه همکاری دارند.» سی و پنجمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران با شعار «بخوانیم و بسازیم» از ۱۹ تا ۲۹ اردیبهشت (۱۴۰۳) در محل مصلاّی امام خمینی (ره) به شکل حضوری و در سامان ketab.ir به صورت مجازی برگزار می‌شود.

«پوتین» با هوش مصنوعی بازیگر شد

فیلم بیوگرافی جدید ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه که شخصیت اصلی آن را توسط هوش مصنوعی به نمایش می‌گذارد، در ماه سپتامبر اکران می‌شود. استودیوی لهستانی AIOn اعلام کرد که این فیلم با عنوان «پوتین» به زندگی رئیس جمهور روسیه نگاهی دارد و از تاریخ ۲۶ سپتامبر در ۳۵ کشور اکران خواهد شد. پوتین اولین فیلم انگلیسی زبان کارگردان لهستانی، «پاتریک وگا» است. این کارگردان با اشاره به اینکه فناوری هوش مصنوعی خود را برای ساخت نسخه سینمایی پوتین ایجاد کرده، عنوان کرد: «دعوت از پوتین به استودیو برای ۲۰ هزار بر داشت، یک گزینه ممکن نبود و فیلم‌های آرشیوی موجود به صورت آنلاین امکان ایجاد یک مدل و توضح بالا که برای استفاده سینمایی مناسب است را نمی‌داد. در نتیجه، پس از نزدیک به دو سال توسعه، ما فناوری پیشگام مبتنی بر هوش مصنوعی را ایجاد کرده‌ایم که به ما امکان می‌دهد بدون تکیه بر یک مدل واقعی انسانی، شخصیت سینمایی را بسازیم.» این فیلم همچنین شامل تصاویری است که فیلمسازان اوکراینی در طول جنگ روسیه گرفته‌اند. کارگردان این فیلم افزود: «پوتین فقط یک فیلم نیست، این پاسخی است به تلاش جهانی برای درک انگیزه‌ها و اقدامات یکی از جنجالی‌ترین چهره‌ها در سیاست معاصر. ما هویت من این است که یک راهنما برای پوتین به بینندگان با هدف کاهش ترس و عدم اطمینان حاکم بر دنیای امروز ارائه دهم.» به گفته کارشناسان حوزه فناوری، انقلاب هوش مصنوعی مدت‌هاست که آغاز شده است و همه حوزه‌های زندگی ما را تغییر خواهد داد. هوش مصنوعی به سرعت در بسیاری از مشاغل انسانی از امور بانکی و حمل و نقل عمومی گرفته تا تشخیص پزشکی، ترجمه زبان، پشتیبانی مشتری، تاثیر گذاشته است.